

หน้าต่างความคิด

● เกียรติอนันต์ ล้วนแก้ว
ผู้อำนวยการศูนย์วิจัย
ม.ธุรกิจบัณฑิต

จานาข้าวกำลังกลายเป็นรอยต่างของ
รัฐบาลชนิดที่เรียกว่าลบไม่ได้ล้างไม่
ออก ความจริงแล้ว การช่วยเหลือ
เกษตรกรให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นเป็นเรื่องเข้าใจ
ได้และควรทำ แต่รัฐบาลต้องแยกแยะให้ออก
ว่านโยบายแบบไหนที่ควรใช้ในช่วงเปลี่ยนผ่าน
นโยบายแบบไหนที่ช่วยเกษตรกรได้อย่างยั่งยืน
ถ้ารัฐบาลแยกแยะได้ เลือกใช้ถูก รัฐบาลเองก็จะ
ไม่ถูกครหาว่าเอาเงินหลวงไปซื้อเสียงอีกต่อไป
ประเทศไทยไม่ใช่ประเทศเดียวที่เจอ
กับปัญหานี้ เมื่อประมาณสิบห้าถึงยี่สิบปีก่อน
ออสเตรเลียก็มีปัญหาลักษณะเดียวกัน จนนำไปสู่การปฏิรูปภาคเกษตรซึ่งใช้เวลาเกือบสอง
ศตวรรษถึงจะเห็นผลเป็นเนื้อเป็นหนังขึ้นมา
แต่การเดินทางที่ยาวนานนี้ได้สร้างรากฐานอัน

ภาคอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องจะสามารถเติบโต
ได้อย่างยั่งยืน มีความเข้มแข็งในการรับมือกับ
ความท้าทายใหม่ๆ ในอนาคตได้

คณะทำงานที่รับผิดชอบในการพัฒนา
นโยบายปรับโครงสร้างภาคเกษตร ได้เสนอว่า
นโยบายที่ใช้ควรแบ่งเป็นสองกลุ่ม คือ
1) นโยบายระยะสั้นและระยะกลางสำหรับ
บรรเทาผลกระทบในระหว่างการปรับโครงสร้าง
ภาคการเกษตร ซึ่งรวมไปถึงนโยบายช่วยเหลือ
เกษตรกรที่อยากเลิกทำการเกษตรให้สามารถ
เริ่มต้นชีวิตใหม่ในภาคเศรษฐกิจอื่นๆ ได้ และ
2) นโยบายที่จะปรับโครงสร้างภาคเกษตรให้ไป
สู่จุดที่ต้องการในระยะยาว

**ตัวอย่างหนึ่งที่น่าสนใจคือการปรับตัว
ของเกษตรกรผู้ปลูกส้ม** เนื่องจากออสเตรเลียจำเป็นต้องลดการพึ่งพาข้าวนำเข้าหว่านล้มล้มขึ้นแข่ง
ทำให้มีการนำเข้าหว่านล้มเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ราคาล้มในประเทศลดลง โดยเฉพาะลัทธิเสรีนิยม
กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกส้มได้เรียกร้องให้
รัฐยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือด้วยการใช้มาตรการ
ปกป้องที่สอดคล้องกับข้อกำหนดของ WTO
แต่รัฐบาลก็ใจแข็งปฏิเสธข้อเสนอไป ความ
ช่วยเหลือที่รัฐบาลจัดให้เป็นการให้เงินช่วยเหลือ

ต้องคิดอย่างนักธุรกิจ รู้เท่าทันกลไกตลาด ทำ
ธุรกิจอย่างมืออาชีพ ความสำเร็จและล้มเหลวใน
การทำธุรกิจการเกษตร เป็นความรับผิดชอบของ
ตัวเกษตรกรเอง เหมือนกับธุรกิจอื่นๆ

การเปลี่ยนทัศนคติในเรื่องนี้ถือเป็น
เรื่องสำคัญมาก เพราะเมื่อ 10 ถึง 20 ปีก่อน
เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้พยพมาจากยุโรป
การศึกษาไม่สูงนัก ไม่ได้ทำอะไรกับเกษตรกร
ในบ้านเราในยุคเดียวกัน ตราบใดที่ทัศนคติ
แบบเก่าๆ ยังคงอยู่ เมื่อใดเกษตรกรประสบกับ
ปัญหา ก็จะรวมตัวกันเรียกร้องความช่วยเหลือ
จากรัฐบาล จนกลายเป็นแรงกดดันทางการเมือง
ทำให้รัฐบาลต้องยอมตามทุกครั้งไป

ที่นาห่วงที่สุดคือ ทัศนคติแบบนี้จะทำให้
เกษตรกรเองในระยะยาว เพราะเมื่อเชื่อว่ายัง
เสียรัฐก็จะเข้ามาช่วย ก็ไม่มีแรงจูงใจในการปรับ
ตัว หากรัฐเอาแต่ยื่นมือเพียงฝ่ายเดียวไปนานๆ เข้า
ทรัพยากรที่ควรใช้ในการพัฒนาประเทศย่อม
ลดลง ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของคนทั้งประเทศ

ความเป็นจริงก็คือ รัฐไม่จำเป็นต้องยึด
รับปัญหาทุกอย่าง เช่น การแก้ปัญหาราคาสินค้า
เกษตรตกต่ำ ห่วงสำคัญคือการรักษาระดับของ
รายได้หลังหักต้นทุนให้เท่าเดิมหรือมากขึ้น นั้น

ภาวการณ์เกษตรของออสเตรเลียปรับตัวได้อย่างไร

แข็งแกร่งให้กับภาคเกษตรของประเทศ
จนกลายเป็นมหาอำนาจทางสินค้าเกษตร
ของโลกประเทศหนึ่งได้อย่างสง่างาม การที่
ซูเปอร์มาร์เก็ตใหญ่ๆ ในบ้านเรามีเนื้อสัตว์
ผัก ผลไม้ น้ำผลไม้ และอื่นๆ จากแดนจิงโจ้
วางขายเป็นตัวอย่างที่ดีของความสำเร็จนี้
จุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น
จากสาเหตุหลักสองด้วยกัน **สาเหตุแรก** คือ
แรงกดดันจากข้อตกลงการค้าเสรี ซึ่งกำหนด
ให้ภาครัฐลดการช่วยเหลือภาคการเกษตร
นั่นหมายความว่า ชะตาชีวิตของเกษตรกรจะผูก
ติดกับตลาดโลกมากขึ้น **สาเหตุที่สอง** เกี่ยวข้อง
กับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของห่วงโซ่
อุปทานเพื่อช่วยภาคอุตสาหกรรมที่เชื่อมโยง
กับการเกษตรมีผลประโยชน์มากขึ้นได้

รัฐบาลและหน่วยงานต่างๆ ของ
ออสเตรเลียในยุคหนึ่งทราบดีว่า งานนี้ต้องมอง
เกมให้ขาด เพราะอนาคตข้างหน้า การแข่งขัน
ในตลาดสินค้าเกษตรของโลกมีแต่จะดุเดือด
รุนแรงขึ้น การปรับตัวจึงต้องมองไกลกว่าความ
อยู่รอดระยะสั้นแบบปีต่อปีของเกษตรกร แต่
ต้องมองให้ไกลว่า ทำอย่างไรเกษตรกร และ

แบบจำกัดวงเงิน จำนวน 28.5 ล้านดอลลาร์ หรือ
ประมาณ 850 ล้านบาท ควบคู่ไปกับมาตรการ
ช่วยเหลือที่มีให้กับเกษตรกรทั่วไป ซึ่งเป็นความ
ช่วยเหลือในด้านการให้เงินสนับสนุนเพื่อปรับ
โครงสร้างการผลิตการให้คำแนะนำทางวิชาการ
การให้เงินทุนและการอบรมสำหรับผู้ที่ต้องการ
เปลี่ยนไปทำธุรกิจอื่นๆ ที่สำคัญ มาตรการเหล่านี้
ไม่ได้ให้แบบหว่านแห แต่เป็นมาตรการเพื่อช่วย
เหลือเกษตรกรรายย่อยเท่านั้น เพราะเกษตรกร
รายใหญ่มีความสามารถในการปรับตัวอยู่แล้ว

รัฐบาลให้ข้อมูลกับเกษตรกรผู้ปลูกส้ม
และเกษตรกรกลุ่มอื่นๆ อย่างต่อเนื่องตั้งแต่
ก่อนที่จะเริ่มโครงการเหล่านี้ว่า ความช่วยเหลือ
ด้านการเงินต่างๆ ที่ให้นั้น เป็นความช่วยเหลือ
ระยะสั้น เพื่อให้ปรับตัวได้ มีกำหนดระยะเวลาที่
แน่นอน เมื่อถึงกำหนดแล้ว ความช่วยเหลือเหล่านี้อย่างถูก
ระดับลง เกษตรกรจึงต้องรู้จักบริหาร
จัดการความเสี่ยงให้มากขึ้น โดยเฉพาะความ
เสี่ยงที่เกษตรกรสามารถรับมือได้ด้วยตัวเอง

**สิ่งที่เกษตรกรเหล่านี้ถูกปลูกฝังควบคู่กัน
ไปด้วย คือทัศนคติที่ว่าเกษตรกรเป็นนักธุรกิจ
ไม่ใช่คนปลูกผักเลี้ยงสัตว์ เมื่อเป็นนักธุรกิจ ก็**

หมายความว่า แม้ราคาจะลดลง แต่ถ้าเกษตรกร
สามารถลดต้นทุนลงได้ เงินได้สุทธิย่อมไม่ได้รับ
ผลกระทบมากนัก แทนที่จะปลูกพืชเชิงเดี่ยว
ก็เปลี่ยนเป็นการปลูกพืชหลากหลาย เพื่อ
เป็นการกระจายความเสี่ยง ซึ่งการที่รัฐบาล
พยายามไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเกษตรกรที่ปลูกพืชเกษตร
เชิงเดี่ยว ก็เป็นแรงเสริมทางอ้อมให้เกษตรกร
อยากปรับตัวมากขึ้นด้วยเช่นกัน

นอกจากนี้แล้ว รัฐบาลได้ส่งเสริมให้
เกษตรกรเข้าถึงเครื่องมือในการบริหารจัดการ
ความเสี่ยงผ่านกลไกตลาด โดยเฉพาะการประกัน
ภัยพืชผลและประกันวินาศภัย ซึ่งช่วยให้การ
ทางการคลังของรัฐบาลลดลงอย่างมาก
ผลจากการปรับโครงสร้างภาคเกษตร
นี้ ช่วยให้เกษตรกรมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้น
แม้ว่านี่คือครัวเรือนเกษตรกรจะสูงขึ้น แต่รายได้
หลังหักภาระหนี้กลับสูงกว่าก่อนมีการปรับ
โครงสร้าง สะท้อนให้เห็นว่า การปรับโครงสร้าง
ภาคเกษตรมีความเป็นไปได้ เป็นประโยชน์กับ
เกษตรกรอย่างแท้จริง

**คำถามที่ควรถามรัฐบาลของเราในวันนี้
จึงไม่ใช่ รัฐบาลกลัวพอที่จะทำหรือเปล่า
แต่เป็นการถามว่า รัฐบาลหวาดกลัวกับเกษตรกร
มากพอที่จะช่วยพวกเขาให้มีชีวิตที่ดีขึ้นอย่าง
แท้จริงหรือไม่**